

مروری بر چند اثر از پانزدهمین دوره جشنواره سینما حقیقت

سی و یک نما

علیرضا نراقی
منتقد

پانزدهمین جشنواره سینما حقیقت به عنوان مهمترین رخداد سینمای مستند ایران و ویتروینی از آثار برتر مستند، علاوه بر فرصتی برای ارزیابی جایگاه این سینما در ایران و بررسی نقاط قوت و ضعف تولید در این عرصه، صحنه‌ای برای نمایش جامعه است. به‌طور قطع بررسی رویکردها و مسائل مختلف این جشنواره که در آن آثار بسیاری به نمایش درمی‌آید مجال و بستر مفصل‌تری می‌طلبد اما در ادامه تنها به میانجی چند نمونه از آثار به نمایش درآمده در این جشنواره، نگاهی کلی به این رخداد خواهیم داشت.

مستند روایت است

یک شیوه مرسوم در تاریخ‌نگاری شیوه آرشیوی است. کسل‌کننده‌ترین و گاه در مواردی که فقدان منبع وجود دارد ضروری‌ترین شکل سینمای مستند، «تکیه دولت» ساخته علیرضا قاسم‌خان نمونه کاملی از این نگاه تاریخ‌نگار است با این توضیح که فیلم حاوی نکته تازه و بینشی نادانسته درباره تکیه دولت به عنوان فضایی با اهمیت در تاریخ نمایش ایرانی نیست. فیلم بداعت در پرداخت و ساختار ندارد و همچون یک کتاب درسی کسل‌کننده مدرسه، مملو از عدد و اسم است. این نگرش غیر جذاب مدام انسان را دچار این سؤال می‌کند که اساساً فلسفه ساخت چنین

اثری چیست؟ و البته علت نمایش آن در جشنواره سینمای حقیقت؟! تکرار شاید بهترین توصیف باشد. حتی تلاش گوینده و راوی فیلم در راستای ایجاد فراز و نشیب و هیجان آنقدر مصنوعی و بی‌ارتباط با محتوای گفتار است که بیشتر به فیلم لطمه زده است و حتی انسجام ذاتی یک تاریخ‌گویی مدرسه‌ای را به هم ریخته است.

مستند مشاهده‌گراست

سینمای مستند مشاهده‌گر است. «آقای صیاد را اول کنید» ساخته مریم امیرمختار یک پرتیر دربار محمد صیاد یکی از عکاسان قدیمی مطبوعات ایران است. عکاسی که از روزنامه‌آیندگان شروع کرد، انقلاب را در کف خیابان ثبت کرد، جبهه‌ها را به تصویر کشید و بسیاری رخدادها، پیروزی‌ها و رنج‌های مردم را در لحظه رخداد حفظ کرد. فیلم حالا به ما نشان می‌دهد که این زندگی پر ماجرا چگونه در تنهایی و ناراضیتی گاه فقط فوتبال را ثبت

می‌کند تا باور کند که هنوز زنده و جوان است. به واسطه عکس‌ها و روایت‌های صیاد ما به دل وقایع می‌رویم و حتی تصویری متفاوت از برخی شخصیت‌های مهم سیاسی کشور به دست می‌آوریم. اساساً نام فیلم نیز برگرفته از توصیه‌ای است که رئیس جمهور وقت به مسئولین حراست ریاست جمهوری درباره صیاد کرده بود که او را رها کنند تا از هر زاویه‌ای که می‌خواهد عکس بگیرد.

مستند لحن است

سینمای مستند به واقعیت لحن می‌دهد. «آن مرد با اتوبوس آمد» ساخته نیما مهدیان تاریخ یک صنعت را روایت می‌کند؛ از اولین لحظات و ایده‌های ورود تا لحظه افول و مرگ. صنعت اتوبوسرانی یا همان شرکت واحد که با روایت تاریخ مدرن و زندگی شهری ایرانیان گره خورده است. فیلم با بیان و لحنی طنز به شکلی روان و

است. مدرسه‌ها، ساختمان‌ها، خیابان‌ها و قاب‌های شهر تغییر کرده، اما جامعه همچنان به همان اندازه سال ۶۷ بی‌کودک است.

مستند رهایی است

سینمای مستند سینمای رهایی است. سینمای ساختارهای تازه و ضدیت با ساختارهای کهنه برای کشف و نمایش اموری بدیع و تجربه‌گرایی. این کاری است که باید سازنده مستند «برکولاز» بی‌مهار به سمتش می‌رفت. محمد توسلیان تلاش کرده نگاه و سلوک متفاوت نادر مشایخی به مثابه یک آهنگساز تجربی و مدرن را نشان دهد. اما همواره روایت مشایخی از خود، جلوتر از تصاویر ساخته شده توسط فیلمساز است و بیشتر از تصاویر، ما گفتار شخصیت را که صادقانه و جذاب است پیگیری می‌کنیم. ترجمان تصویری توسلیان از گفتار مشایخی در اکثر موارد شلخته و نامنسجم است و در نهایت جز

جذاب تاریخ این پدیده دوست داشتنی را قصه‌وار روایت می‌کند.

مستند تعهد است

سینمای مستند سینمای تعهد است. «مشق امشب» ساخته اشکان نجاتی و مهران نعمت‌اللهی تجربه تأثیربرانگیز و تکان‌دهنده‌ای است. فیلم بشدت مخاطب را درگیر می‌کند و به سادگی با سؤالاتی دقیق به بطن موضوع می‌رود و به موضوع بعد، پیچیدگی و وسعت می‌بخشد. «مشق امشب» در واقع فیلم درخشان عباس کیارستمی در سال ۱۳۶۷ یعنی «مشق شب» را با بچه‌ها و در بستری امروزی به روزرسانی کرده است. فیلم نشان می‌دهد پوستین جامعه ایران از زمان ساخته شدن فیلم کیارستمی بسیار تغییر کرده است و در نتیجه این تغییرات نیز سیستم آموزشی و شیوه نگاه به آموزش و پرورش نیز پوست انداخته است، اما در پس همه این تغییرات پوسته‌ای، چیزی ثابت مانده و آن کودکی نکردن کودکان

همان گفته‌های بینش‌آفرین آهنگسازی فلسفه دوست چیز دیگری در فیلم چنگی به دل نمی‌زند.

مستند متنوع است

در طول جشنواره آثار مهم و قابل اعتنا کم نبودند، آثار تجربه‌گرا و هیجان‌آفرینی مثل «ایستود» ساخته علیرضا رسولی‌نژاد، یا اثری پر اهمیت چون «نان بی‌جان» ساخته رضا بردل که مستند تحقیقی قابل اعتنایی درباره نان و تغذیه ایرانیان از این قوت غالب است. آثار جالبی که در بخش کرونا و شهید آوینی به نمایش درآمدند که هر کدام جای تفصیل و بررسی دارند. همچنین مثل همیشه بازار مستندهای سیاسی نیز در جشنواره گرم بود هر چند که با وجود تعدد، تنوع لازم در این‌گونه مهم مستندسازی هنوز وجود ندارد و به نظر می‌رسد همچنان ظرفیت و مجوزهای لازم برای این مهم مهیا نیست. متن کامل این گزارش را فردا در روزنامه ایران بخوانید.

#گرگیج

اگرچه محمدحسین گرگیج، امام جمعه اهل سنت آزادشهر در بیانیه‌ای از سوءتفاهم ایجاد شده پیرامون سخنان روزهای اخیر خود عذرخواهی و بر ضرورت وحدت بین مسلمانان شیعه و سنی تأکید کرد و همزمان مولوی عبدالحمید در بیانیه‌ای تأکید کرد که قصد اهانت در میان نبوده است، اما انتشار خطبه‌های امام جمعه اهل سنت آزادشهر از روز گذشته انتقادهای زیادی در توییتر به دنبال داشت. در این میان شماری از کاربران هم خواستار این بودند که موضوع پیش آمده به عاملی برای اختلاف میان اهل شیعه و سنت بدل نشود. بخشی از این نظرات را با هم می‌خوانیم:

در آستانه ایام فاطمیه، بوی آشپزخانه سفارت انگلیس به مشام می‌رسد، مراقب دسیسه‌ها باشیم! هرکسی در راستای اختلاف امت اسلامی حرف بزند بلندگوی شیطان است.

متن خطبه‌ها رو خونديم؛ متن عذرخواهی رو هم بخونيم!

توهين به اهل بيت فقط توهين به عقايد شيعة نيست بلکه مسلمان‌ها از شيعة و سنی محب و مرید این خانواده هستن و حتی غير مسلمان‌ها.

شيعة و سنی هر دوشون محب اهل بيت هستن و عاشق ايران.

آرزوی جنگ مذهبی رو به گور خواهید برد...

از تریبون نماز جمعه هتاکی صورت گرفته، پس باید از همون تریبون هم عذرخواهی صورت گیرد.

با آل علی هرکه در افتاد ور افتاد...

آخرین آمار کرونا در جهان

مبتلایان

۲۷۱،۱۱۰،۷۲۴ نفر

قربانیان

۵،۳۲۸،۹۸۸ نفر

بهبودیافتگان

۲۴۳،۷۸۲،۵۱۰ نفر

رکوردداران کرونا

کشور	مبتلایان	قربانیان
ایالات متحده	۱۰۱۸،۲۸۲ نفر	۸۱۹،۳۱۵ نفر
هند	۳۴۰۳،۶۴۴ نفر	۴۷۵،۸۸۸ نفر
برزیل	۲۲،۱۹۱،۹۴۹ نفر	۶۱۶،۹۸۰ نفر
انگلیس	۱۰،۸۷۳،۴۶۸ نفر	۱۴۶،۴۷۷ نفر
روسیه	۱۰،۰۴۶،۴۵۴ نفر	۲۹۰،۶۰۴ نفر
ترکیه	۹،۰۵۸،۹۷۵ نفر	۷۹،۳۲۲ نفر
فرانسه	۸،۲۷۰،۷۲۸ نفر	۱۲۰،۴۳۱ نفر
آلمان	۶،۵۵۹،۷۱۶ نفر	۱۰۶،۵۹۱ نفر
ایران	۶،۱۶۰،۳۰۳ نفر	۱۳۰،۸۳۱ نفر
آرژانتین	۵،۳۶۱،۹۶۷ نفر	۱۱۶،۷۹۲ نفر